



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

III. Quot sint personæ diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

D V B I V M III.

Quot sint personæ diuinæ.

S. Thom. 1. p. q. 39.

1 AD pluralitatem personarum diuinarum, requiritur, vt & sint personæ in Deitate, inter se reipsa distinctæ, iuxta eam personæ notionem & definitionem, quæ ex Boëtio dub. 1. retulimus; & vt singulæ istæ personæ sint vnus & verus Deus. Nā si personæ eiusmodi aut non sint inter se verè atq; à parte rei distinctæ; aut singulæ non sint vnus & vnus Deus, tunc reuera nulla erit personarum diuinarum pluralitas. Cum enim vnus vnus tantum sit, ex dictis d. 2. q. 5. dub. 3. fieri non potest, vt sint vnus vnus, nisi sint vnus vnus Deus. Hoc ergo sensu quæsitum hoc est caput totius disputationis de Trinitate; in quo turpiter impegerunt quotquot Trinitatis mysterium aduersus Catholicam Ecclesiam impugnarunt.

Qui quidem inter se variè differunt. Quidam enim hoc mysterium apertè negant, & impugnant; alij solum occultè & indirectè. Ex illorum numero sunt Pagani & gentiles, non solum athei illi & idololatra, qui aut Deum prorsus nullum, aut certè verum Deum non agnoscunt, sed etiam qui vnum verum Deum Conditorum cæli & terræ profitentur; nam & isti aut personas plures in diuinis prorsus non agnoscunt, aut certe plures etiam Deos constituunt.

2 Secundo huc spectant omnes Iudæi, qui scriptura ductu vnum quidem verum Deum agnoscunt & profitentur, pluralitatem autem personarum diuinarum, tamquam scripturis diuinis aduersam rejiciunt.

Tertio huc spectant quam plures hæretici, qui ab hac ipsa erroris materia Trinitarij, seu Antitrinitarij appellantur. Qui quidem sunt in duplici differentia. Alij enim directè pluralitatem personarum in ipso Deo negant; alij vero directè negant consubstantialitatem, seu quod ex pluribus illis personis singulæ sint vnus & verus Deus.

3 Prioris generis fuerunt olim Hermogenes, Praxeas (refutatus à Tertulliano peculiari libro) Noëtus, Sabellius, teste Augustino lib. de hæresibus cap. 41. vbi expresse Noëtianis & Sabellianis tribuit, quod dicant, in DEO eundem ipsum esse, & Patrem, & filium, & spiritum sanctum. Eandem pluralitatem personarum negarunt Paulus Samosatenus, & Photinus, teste Hilario lib. de Synodis, & Theodoro lib. 1. hæret. fab. Ex recentioribus vero nostri temporis Sectarijs, eandem hæresin sectantur Michaël Seruetus Geneuæ, instigante Caluino, Anno 1555. publicè combustus, itemque eius discipuli, Franciscus Daudis, Georgius Blandrata, & alij multi in Transyluania & Poloniâ noui Trinitarij Samosateni, qui asserunt, nullam esse in Deo distinctionem personarum, simulque negant, Christum secundum essentiam esse Deum illum verum, qui in scriptura Deus Israël, & Deus vnus dicitur; sed ipsa humanitate sua, & secundum humanam, & creatam hypostasin suam, quatenus sine viri

opera, ex dei substantia, vt Seruetus loquitur, conceptus est, aiunt esse filium Dei, & Deum, gratia, & sanctificatione, & inhabitatione singulari diuinitatis in ipso, vt pluribus explicant Gregorius de Valentia hic q. 1. p. 1. §. 7. & Bellarminus tom. 1. controuers. 2. lib. 1. cap. 1.

4 Posterioris autem generis, qui directè consubstantialitatem personarum in diuinis negant, fuerunt Peratæ apud Theodoretum lib. 1. hæret. fab. qui [Trinitatem dicunt ingentam, & nominant tres Deos, tres rationes, tres mentes, tres homines, &c.] Eundem secutus est Arius cum suis, qui testè eodem Theodoro lib. 4. hæret. fab. negauit, [filium esse eiusdem cum Patre substantiæ, eundem creaturam vocans; nec cœternum esse Patri, sed ex ijs, quæ non sunt, factum esse dicebat; & ipsum mutabilem habere naturam assererat.] Quod pariter etiam de Spiritu sancto sensisse ex eodem Theodoro ibidem colligitur. Arianorum enim, vt & Eunomianorum, ac Macedonianorum (de quibus mox dicitur) vox erat, [spiritum sanctum non verum, sed peregrinum & adscriptitium Deum esse,] teste Gregorio Nazianzeno orat. 5. de Theologia.

5 Ipsamet autem Arii verba refert Athanasius orat. 2. contra Arianos, ex libro quodam eius, quem inscripsit Thalia; [Ipsum, inquit, Verbum ex nihilo factum est. Cum enim omnia ex non entibus extiterint, & in vniuersum nihil sint, nisi creatura & opera, restat igitur, ipsum quoque DEI verbum ex non entibus factum esse. Et fuit, quando non erat, neque erat, antequam fieret, sed exordium, vt crearetur, ipsum etiam habuit. Deinde cum vellet nos Deus condere, tunc vnum aliquem fecit, quem Verbum, filium, & Sapientiam nominauit, vt per eius operam nos architectaremur, &c.]

Idem docuit Eunomius, apud eundem ibidem, qui filium quidem [primam & eximiam Patris creaturam esse dicebat; Spiritum autem Sanctum ante alias creaturas esse à filio fabricatum. Eunomiani autem, inquit Theodoretus inferius, etiam Aëtiani appellantur, nempe quod Eunomius Aëtium suum Magistrum & Doctorem appellasset.]

6 Itaque vt ait idem Theodoretus in dialog. 2. Inconfusus, [Diuerfa & omnino contraria fuerunt hæretica decreta Arii & Sabellij: Ille quidem diuidit substantias; hic vero confundit hypostasas seu personas. Arius quidem tres substantias (sive essentias) inducit: Sabellius vero pro tribus vnam hypostasin (seu personam) esse dicit.] Quod passim etiam notarunt Augustinus, & alij Patres. Arii hæresin secutus fuit etiam Ioannes Philoponus apud Nicephorum lib. 18. cap. 48. & Gallus quidam, contra quem S. Anselmus scripsit librum de Incarnat. &c.

Hanc eandem Arii hæresin renouauit nostro seculo Valentinus Gentilis Italus, qui post palinodiam Geneuæ decantatam recidiuus, ob eandem hæresin apud Bernam capite plexus fuit, de qua re extat peculiaris libellus Benedicti Aretij inscriptus de supplicio Valentini. Ab hoc Valentino enata est noua secta Trinitariorum, qui docent, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, tres

esse spiritus aternos, essentiali numero differentes; & addunt, has tres personas non esse æquales, sed patrem esse longe eminentiorem ceteris, ita ut ipse essentiaior, alij duo essentiaii dici debeant, ut pluribus declarat Bellarminus loco citato capite secundo. Sicut igitur Seruetus personarum Trinitatem in Deo profus sustulit, ita Valentinus non modò personarum: sed etiam naturum Trinitatem asseruit. Sed & ipse Arius cum suis, licet verbo tenus Trinitatem confiteretur, re ipsa tamen negabat plures personas diuinas, ut recte notauit etiam S. Thomas q. 27. a. 1. Atque hi hæcenus aperte Trinitatis mysterium impugnant.

7 Occultè verò idem Trinitatis mysterium impugnare non immerito visi sunt primum Lutherus; qui non solum Trinitatis vocem & inuocationem; vti & vocabulum *Homousios* exosa habuit, ut dictum dub. præced. sed etiam in biblijs suis optima S. Trinitatis & diuinitatis Christi testimonia pessime deprauauit, omiſsa vocula *Dei* Isai. 9. v. 6. & testimonio illo 1. Ioann. 5. *Tres sunt &c.* imò & Comment. in caput. 1. Genes. filium Dei aternum instrumentum Patris appellat.

Deinde Melanchthon; qui in libro contra Stancarum, & in locis communibus Anni 1558. pag. 40. loquens de filio secundum diuinitatem ait, *Filius subditus est Patri, subiectus, obediens.* Et in epistola ad Electorem Brandeburgens. 12. Ianuar. Anno 1553. & in lib. contra Stancarum: *Filius DEI*, inquit, *secundum diuinitatem gloriam sibi dari ac restitui orat & postulat.* Et in citatis locis communibus pag. 40. ait: *Natura diuina filij obediuit Patri in passione.* Denique in locis communibus Hallæ Sueuorum editis Anno 1539. folio 8. & 10. ita loquitur de filio, ut ei non absolute naturam diuinam, sed aliquid nature diuina; item, quandam diuinam naturam tribuat. Quo modo etiam in locis Anni 1545. folio 53. dicit, quando Spiritus sanctus mittitur, aliquid essentia diuina mitti.

8 Adhæc Caluinus lib. contra Valentinum Gentilem ait, Filij personam non nisi improprie Creatorem celi & terre nominari; Patrem autem proprie. Item, Improprie esse atque duram orationem illam *Symboli Nicæni, DEVS de DEO.* Eundem Caluinum pro sui erroris defensione citans Blandrata Seruetianus in disputat. Albanâ articulo 2. Auditor, inquit, ad vnicum Caluinum relegamus, qui veteres Scriptores (SS. Patres) palam carpit, quod locum hunc, *Ego & Pater vnum sumus, ad vnitatem essentia detorserunt.*

Præterea Bullingerus itidem Sacramentarius lib. de authorit. Script. & Eccles. tres in diuinate personas differre dicit, non statu, sed gradu; non subsistentiâ, sed formâ; non potestate, sed specie.

9 Denique Erasmus in Schol. tom. 3. epist. Hieronymi, veritus non est scribere, Arianos, non hæresin docuisse, sed tantummodo fecisse schisma. Item annotat. in caput vlt. 1. Ioann. illud Ioann. 14. *Ego & Pater vnum sumus*, cum Arianis non de nature vnitatem, sed de concordia voluntatis interpretatur. Item in caput ad Rom. 9. locum illum Pauli Philipp. 2. *Non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo*, itidem cum Arianis interpretatur,

Non sibi equalitatem cum DEO arrogauit. Circa illud etiam Rom. 9. *Ex quibus est Christus secundum carnem; qui est super omnia DEVS, &c.* voculam, *DEVS* aut redundare, aut ad Patrem referri docet. In præfat. quoque ad libros Hilarij, *Audemus*, inquit, *Spiritum sanctum DEVM* appellare; quod veteres non sunt ausi. quod aperte falsum est. Postremo ad marginem disputationis Sancti Augustini cum Maximino Ariano lib. 11. annotauit Erasmus, naturam diuinam non vnam esse numero, &c. Quæ & plura alia referunt Gregorius de Valentia cit. disp. 2. q. 1. p. 1. §. 7. 8. 9. 2. 4. & Bellarminus in præfatione cit. Controuersia de Christo.

10 Etsi verò hæc controuersia & per se grauissima sit, & tractatio eiusdem, ob tantam malè de ea sententiam varietatem, perquam necessaria, quia tamen & res hæc iam antea egregiè contra hæreticos à Bellarmino & Gregorio de Valentia locis citatis est pertractata, & nostri instituti propriè non est controuersias fidei contra hæreticos, quæ potius Scholasticas, quæ inter Doctores saluâ fide disputantur, pertractare, ideo breuiter solù aliquot assertionib⁹ Catholicâ doctrinâ hac de re, proponâ, & appositis Scripturâ testimonijs confirmabo.

Assertio I. Vna persona diuina est Pater; qui proinde verè, propriè ac substantialiter verus est ipse Deus. Hæc assertio inter eos, qui scripturam recipiunt, est extra omnem controuersiam: null⁹ enim fuit hæreticus, vti nec Iudæus, qui negaret, eum qui in Scriptura vocatur *Deus Pater*, verè, propriè, ac substantialiter esse verum DEVM: imò huic vnus, Iudæi, vt & Ariani noui ac veteres, propriè ac substantialiter verum Deum esse contendunt. Solus Valentinus Gentiles turpiter insaniens, in suis prothesibus negare ausus est, Patrem non quidem esse verum Deum, sed esse personam: *Pater*, inquit, *non est hypostasis seu persona, sed spiritus à quo omnia, secundum Apostolum.* Quasi verò Pater à quo filius, & spiritus à quo omnia, persona non sit: cum aliud non sit persona, quam intelligens & per se subsistens substantia; qualis necessario est spiritus ille, à quo omnia, ut ex dictis disp. 2. patet.

11 Testimonia vero Scripturæ, in quibus Deus verus vocatur Pater, sunt ista. Iob. 34. v. 3. ait Eliu ad Deum: *Pater mi, probeatur Iob vsq; ad finem.* psal. 88. v. 27. *Ipse inuocabit me, Pater meus es tu, DEVS meus & susceptor salutis meæ.* Sap. 2. vers. 16. de Christo dicitur: *Gloriatur Patrem se habere Deum.* Et rursum Sap. 11. v. 11. ad ipsum verum Deum: *Hos quidem tanquam Pater mouens probasti, illos autem tanquam durus rex interrogans condemnasti.* Sap. 14. v. 3. *Tua autem, Pater, providentia gubernat.* Eccli. 23. v. 1. *Domine Pater, & dominator vita meæ, ne derelinquas me in consilio eorum, &c.* Ibid. v. 4. *Domine Pater, & Deus vita meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.* Eccli. 5. 1. v. 14. *Inuocauit Dominum Patrem Domini mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meæ, & in tempore superborum sine adiutorio.* Isai. 63. v. 16. *Tu enim Pater noster; & Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos: tu Domine Pater noster, redemptor noster, à seculo nomen tuum.* Isai. 64. vers. 8. *Et nunc Domine, Pater noster es tu, nos verò lutum; & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.* Ierem. 3. vers. 4. *Ergo saltem*

amodo voca me: Pater meus, dux virginum mearum es. Et ibidem v. 19. Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis. Ierem. 31. vers. 9. Factus sum Israël Pater, & Ephraim primogenitus meus est. Malachiae 1. vers. 6. Filius honorat Patrem, & servus Dominum suum: si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus, & si Dominus ego sum, ubi est timor meus, dicit Dominus exercituum. Malachiae 2. versu 10. Nunquid non pater vnus omnium nostrum? nunquid non DEVS vnus creauit nos?

Et in nouo testamento sapissimè, Matthaei 5. vers. 16. *Ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est.* Et vers. 45. *Ut sitis filij Patris vestri, qui in caelis est.* Et vers. 48. *Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est.* Matth. 6. vers. 1. *Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in caelis est.* Et vers. 9. *Pater noster qui es in caelis.* Et vers. 32. *Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Matth. 11. vers. 25. *Confiteor tibi Pater, Domine caeli & terrae.* Et vers. 27. *Nemo nouit filium, nisi Pater, neque Patrem qui nouit, nisi filius.* Matth. 23. v. 9. *Patrem nolite vocare vobis super terram. vnus est enim Pater vester, qui in caelis est.* 2. Corinth. 1. vers. 2. 3. *Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino IESU Christo, benedictus Deus & Pater Domini nostri IESU Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis.* Omitto alia innumera. Ex quibus satis patet, in vtroque testamento, verum & vnicum Deum vocari Patrem, & quidem vtroque modo relatiue, tum ad creaturas scilicet, tum ad aeternum & consubstantialem filium, vt mox dicitur. Eadem assertio patet ex omnibus symbolis.

Assertio II. Persona quoque diuina est filius; qui & ipse vere, proprie, & substantialiter verus est Deus. Hac assertio est de fide, contra Iudeos, & Arianos nouos ac veteres, superius relatos; qui negat, vt vidimus, filium esse vere ac substantialiter verum Deum: tamen si personam aliquam esse nemo negat. Nam vt notauit Gregorius de Valentia hic q. 1. p. 2. Omnes haereticus, qui filium Dei agnoscunt, per filium illum Dei aut intellexerunt aliquem spiritum aeternum, aut aliquam creaturam nobilissimam & perfectissimam, ordine primam, quae vtiq; necessario persona esse debet, aut Christum Iesum natum B. Mariae Virginis, qui vel accidentaliter, vel substantialiter quoquo modo filius Dei dicatur. Idem colligitur ex ratione filij, qui substantiam completam & perfectam denotat.

Testimonia autem diuinitatis filij Dei, qui scilicet in Scriptura dicitur vnigenitus, aeternus, verus, aut proprius filius Dei Patris, à nobis in quatuor classes distinguuntur. Prima est eorum locorum, in quibus filius ipse, sub nomine filij aut Verbi diuini, (quod eadem esse cum filio personam probabitur inferius) Deus esse dicitur, aut docetur. Ioan. 1. v. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Ety. 3. *Omnia per ipsum facta sunt.* Et v. 14. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre.* Vbi idem vocatur vnigenitus, qui antea Verbum & Deus est appellatus. Ioan. 10. v. 30. *Ego (filius) & Pater vnus sumus.* Quod omnes Patres de vnitae substantiae intellexerunt, non de sola voluntatis concordia. 1. Ioann. 5. v. 20. *Et simus in*

vero filio eius. Hic est verus Deus, & vita aeterna. Vbi in graeco textu efficacius & significantius dicitur, & ἵσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ ὄντι αὐτῷ Ἰησοῦ Χριστῷ. Ἐτός ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς Θεός, & ὁμοῦ αὐτῷ. Eodem referri possunt alia loca, in quibus mentio fit singularis alicuius filij Dei, non per adoptionem, sed per naturam, quae inferius referemus.

Secunda classis est eorum locorum noui testamenti, in quibus Christo (quem eundem etiam esse cum filio Dei, inferius patebit) tribuitur diuinitas. Ioann. 20. v. 28. *Respondit sanctus Thomas & dixit ei, Dominus meus & Deus meus.* Act. 20. v. 28. *Vos spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam DEI; quam acquisiuit (idem scilicet DEVS) sanguine suo.* Rom. 9. versu 5. *Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula.* 1. Corinth. 2. v. 8. *Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent.* Philipp. 2. v. *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesus qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo: sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens, &c.* Titi 2. vers. 13. *Expectantes beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi.* Apocal. 17. v. 14. *Agnus (vtique Christus) vincet illos, quoniam dominus dominorum est, & Rex Regum.*

Huc pertinent etiam ea loca, quibus significatur, Christum esse filium Dei, non adoptione per gratiam; sed naturalem, adeoque consubstantialem Dei filium, quandoquidè de ratione filij naturalis est, vt sit eiusdem naturae cū Patre. Matt. 16. v. 16. *Tu es Christus filius Dei viui: graecè, οὗτός ἐστις ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.*; nempe singularis ille & vnicus filius Dei. Luc. 1. vers. 32. *Et vocabitur Altissimi filius.* Galat. 4. vers. 4. *Misit Deus filium suum &c. ut adoptionem filiorum reciperemus.* Hebr. 1. vers. 5. *Qui cum sit splendor Patris, & figura substantiae eius.* Et vers. 5. *Cui enim aliquando Angelorum dixit, filius meus es tu: ego hodie genui te. Et rursum, Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium.* 1. Ioann. 5. vers. 20. *Scimus quoniam filius Dei uenit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio eius.* Eiusdem generis sunt alia loca, in quibus Christus vocatur vnigenitus, seu vnicus filius Dei. Ioann. 1. vers. 14. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti.* Et vers. 18. *Vnigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit.* Ioann. 3. vers. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret.*

Tertia classis est locorum veteris testamenti, in quibus diuinitas tribuitur Christo ac Messiae; quae quidem loca directè contra Iudaos pugnant. Hui. 9. v. 6. *Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Et factus est principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuris seculi, princeps pacis.* Et quamuis iam Iudaei mutatis punctis legant, *Ikra;* hoc est, *vocabit*, quasi epitheta illa sint Dei Patris vocantis, non Christi aut filij vocati; puncta tamè illa primò post S. Hieronymi tempora Hebraeo textui adiecta, auctoritatè per se nō merentur: & contextus ipse clamat, tam multa illa nomina tribuenda non esse vocanti, sed vocato Messiae, de cuius nomine ibidem ex instituto agit Propheta;

ac proinde secundum aliam punctaturam legendum *likhare*, hoc est, *vocabitur*: sicut ante Iudæos illos punctatores legit non solum latinus interpret, sed etiam ante illum plerique græci interpretes. Symmachus enim habet *καλησεται*; Ignatius, Irenæus, Eusebius, quin etiam LXX. habent *καλειται*. Imo etiam Targum hoc loco passivum habet.

18 Huc spectat illud Isai. 35. v. 4. *Deus ipse veniet, & saluabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum, &c.* Isai. 45. v. 14. *Hæc dicit Dominus &c. Tantum in te est Deus, & non est absq; te Deus. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israël saluator.* Vbi cum loquatur Deus de Deo, & ad Deum, vt ex contextu patet, Pater vtique ad filium, & de filio Saluatore & Messia loquitur. Isai. 52. v. 6. *Dicit Dominus; Inquit tota die nomen meum blasphematur. Propter hoc sciet populus meus nomen meum in illa die, quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.* Ierem. 23. v. 5. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israël habitabit confidenter; & hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus (Iehoua) iustus noster.* Vbi quamuis iam in Hebræo textu, à Iudæis, ad vim argumenti minuendam, rursus legatur aliter, videlicet, in singulari numero *likreo*, *vocabit eum*, vt ad Patrem referatur; latinus tamen interpret, vt & Targum olim legerunt pluraliter, *likreu*, vel *likreuhu*, *vocabunt eum*, vt non possit non ad Messiam referri; de qua re plura Petrus Galatinus lib. 3. contra Iudæos capit. 7. & 17. Huc spectat illud Baruch 3. v. 36. *Hic est Deus noster, & non estimabitur alius aduersus eum, &c.* Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Mich. 5. v. 2. *Etu Bethlehem Ephrata paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël, & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis.*

19 Quarta classis continet insignia quedam loca veteris testamenti, explicata in nouo testamento, iuxta quam explicationem Christus Iesvs ex MARIA virgine natus, expresse etiam vocatur Deus. Etenim I. Locum psalmi 44. v. 7. *Sedes tua Deus in seculum seculi*, de Christo interpretatur Paulus Heb. 1. v. 8. II. Psalm. 109. *Dixit Dominus Domino meo.* Vbi inter alia etiam legitur, v. 3. *Ex utero ante Luciferum genui te.* (naturali vtique & substantiali generatione) expresse ad Christum seu Messiam refertur. Matth. 22. v. 44. *Actorum 2. v. 34. Heb. 1. & 7. III. Locum Isai. 6. vers. 1. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, &c.* explicat Ioannes cap. 12. v. 41. de Christo filio Dei, *Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo.* IV. Locus Isai. 40. v. 3. *Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rellas facite semitas Dei nostri*, ab omnibus Euangelistis explicatur de Christo, Matth. 3. Marci 1. Luc. 1. Joann. 1. V. Illud Isai. 44. v. 6. *Ego primus, & ego nouissimus; ipse etiam Christus discipulo affirmat. Apocal. 1. v. 18. Omitto plura.*

20 Ceterum his locis, quicquid tergiversentur Sanctissimæ Trinitatis hostes, solidè ac firmiter probari diuinitatem Christi & filij Dei, ex hoc patet. I. Quia ita antiqui Patres, & vetus Ecclesia ea loca intellexerunt; quibus illi ipsi etiam contra

veteres Arianos ad hoc institutum probandum, vsi sunt, vt agnoscent etiam Aduersarij. 2. Quia non aliter, nec clarius ex Scriptura probari potest, ipsum etiam Patrem esse verum Deum, quam eiusmodi locis, quibus absolute verus Deus, Omnipotens, Creator asseritur, &c. cuiusmodi loca etiam de Christo filio Dei ante retulimus. 3. Quia ipsa loca sunt tam clara, vt seruatò plano verborum sensu, ac sermonis proprietate spectatà, nullà tergiversatione eludi possint. Quemadmodum enim si quis diceret, Hæc substantia est verus homo, intelligeremus vtique propriè & substantialiter hominem esse; & si quis diceret, Hic est proprius, vnicigenitus, verus filius Pauli, intelligeremus vtique naturalem, adeoque consubstantialem eius filium esse; ita cum in præcedentibus locis audimus, *Hic est verus Deus, est Deus benedictus &c.* Item est verus proprius filius Dei, intelligere vtique debemus, substantialiter Deum, & naturalem consubstantialemq; filium Dei esse: quando absoluta nomina substantiæ de aliquo propriè non prædicantur nisi substantialiter. Plura asserit. 5.

21 Assertio III. Sed & Spiritus sanctus verè propriè, & substantialiter Deus, & persona diuina, est. Aduertendum, nomen Spiritus sancti, duobus modis vsurpari posse, primò essentialiter; quo modo aliquid commune est omnibus personis diuinis; quandoquidem vnaquæque & Spiritus, & sanctus Spiritus est; quod apud omnes extra controuersiam est; secundo notionaliter, pro certa persona in Trinitate, & hoc sensu intelligitur præsens assertio, quæ de fide etiam est contra Arianos, Euanomianos, & Macedonianos superiùs relatos.

Probat ex Scriptura. Primo quia sæpe in Scriptura homines vocantur templum Dei Spiritus sancti. 1. Corinth. 3. v. 16. *Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.* Et 1. Corinth. 6. vers. 19. *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti. Glorificate & portate Deum in corpore vestro. Quo vtroque loco Spiritus sanctus aperte Deus dicitur. Accedit quod templum propriè non nisi Deo dicantur; cui soli sacrificium offertur.*

22 Secundo sæpe in Scripturâ vocatur Spiritus Dei; eique actio tribuitur intelligentis naturæ propria: qualis non nisi personæ, & supposito tribui solet. Et quid aliud est spiritus diuinus, vel Spiritus Dei, quàm Deus?

Tertio speciatim huc faciunt hæc loca. 2. Reg. 23. vers. 2. ait David: *spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam. Dixit Deus Israël mihi; locutus est fortis Israël, Dominator hominum, iustus dominator in timore Dei.* Vbi idem dicitur Spiritus Domini, & Deus Israel. Item Act. 5. vers. 5. *Dixit autem Petrus, Anania, cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri se spiritui sancto? &c.* Non est mentis hominibus, sed Deo. Denique præcipua sunt, quæ de tota Trinitate adducuntur asserit. 5. Ex quibus omnibus efficitur, Patrem, Filium, & spiritum sanctum in diuinis esse vnus substantiæ, siue naturæ diuinæ; quandoquidem vna tantum est natura diuina, vnusque Deus. Nunc probandum est.

est, eos non obstante naturæ identitate, esse tres personas inter se distinctas.

23 Assertio IV. Filius in diuinis est persona eadem cum Verbo, & Christo Domino; distincta tamen à Patre & Spiritu Sancto. Tota assertio est de fide ex Scriptura, & Ecclesiæ definitione, ut patebit assert. 5. Et prima pars est contra Sabelianos, qui ut testatur Athanasius orat. contra Sabellij gregales, & Basilius Serm. contra eosdem, dixerunt, Verbum diuinum non esse rem subsistentem, sed simplicem quandam Dei conceptionem, de assumenda carne humana. In quo errore etiam fuerunt Valentiniani, ut ex Irenæo lib. 2. cap. 18. intelligi potest. Eundem errorem nostro etiam tempore renouarunt Michael Seruetus, & qui eum in Transyluania secuti sunt Trinitarij, Georgius Blandrata, Franciscus Davidis, & alij ut dictum. Accipitur autem in præsentibus Verbum diuinum, non figuratè, seu per metonymiam pro signo aut effectu verbi diuini, quo modo scriptum dicitur Verbum Dei; aut quo modo 1. Reg. 3. dicitur, *Ecce ego facio verbum in Israel.* & Luc. 1. *Non erit impossibile apud Deum omne verbum: sed propriè pro illo vnico Dei Verbo, quod in principio erat apud Deum, Ioann. 1.*

24 Ex quo loco etiam probatur eadem pars assertionis, quando ibidem dicitur v. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et v. 11. *In propria venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Et v. 14. *Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratia & veritate.* Neque enim dubium esse potest, quin verè persona sit, & quidem eadem cum filio Dei, id quod est Deus; qui tanquam Dominus in mundum aduenit, ab aliquibus receptus, ab alijs non item; quod caro factum habitauit in nobis, & tanquam vnigenitus à Patre plenus gratia & veritate, signis videlicet & miraculis clarus, visus est; quæ omnia dicuntur de Verbo illo citato loco Ioann. 1.

25 Quo etiam tanquam firmissimo argumento, ad idem institutum probandum, contra veteres Trinitarios vno quasi consensu vsi sunt omnes SS. Patres; ut videre est apud Gregorium de Valentia cit. q. 1. p. 1. §. 2. Optime Irenæus lib. 1. cap. 1. contra Valentinum disserens: *Ioanne, inquit, vnum Deum exponente, & vnum vnigenitum Iesum Christum annunciante, per quem omnia facta esse dicit, hunc Verbum Dei, hunc vnigenitum, hunc factorem omnium, hunc lumen verum illuminans omnem hominem, hunc mundi fabricatorem, hunc in sua venisse, hunc eundem carnem factum, & habitasse in nobis affirmat. Et paulo post: Discite igitur in sensu, quoniam Iesus qui passus est pro nobis, qui habitauit in nobis, idem ipse est Verbum Dei. Et ante Irenæum Ignatius, epist. ad Magnesianos: *Filius est ipsius Patris Verbum, non prolatum, sed substantiale. Non enim locutionis articulata vox est, sed diuina efficacia substantia genita.**

26 Ex quibus etiam patet secunda pars assertionis, Filium in diuinis esse eandem personam cum Christo Domino; quod negant omnes illi, qui Christum solum hominem faciunt, quales olim fuerunt Ebion, Paulus Samosatenus, Photinus,

& alij, ut suo loco in 3. parte fusius diceretur. Constat autem ex citato loco Ioann. 1. idem Verbum diuinum & vnigenitum Patris, Carnem factum habitasse in nobis: quod sine vlla dubitatione ad Christum refertur, ut ex totius capitis contextu euidenter est. De illo enim hoc dicit, per quem mox ait, veritatem factam, & quem à Ioanne demonstratum, & prædicatum esse docet; quem etiam apertè Iesum Christum vocat. Idem patet ex omnibus locis assert. præced. citatis, in quibus Iesus Christus Deus, & filius Dei vnigenitus, proprius, verus dicitur. Nam si Christus propriè & substantialiter Deus, atque adeo persona diuina est, si verus & proprius, adeoque naturalis Dei filius, necessàrio sequitur, Christum vnam & eandem personam diuinam esse, quæ est filius, & Verbum, cum filium & Verbum vnam & eandem esse personam, iam antea demonstratum sit.

27 Tertia pars de distinctione Filij à Patre & Spiritu Sancto contra Sabelianos nouos & veteres, probatur ex eadem Scriptura; quoties Verbum, seu Christus, Dei seu æterni Patris filius dicitur. Filius enim vtique est distincta persona à Patre. In quem sensum etiam Tertullianus lib. contra Praxeam: *Neque ipse mihi ero Pater, inquit, neque ipse mihi ero filius.* Idem patet de Spiritu Sancto ex Ioan. 16. v. 12. 13. *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, &c. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Vbi apertissimè Christus de Spiritu Sancto loquitur, tanquam de persona à se distincta. Plura pro hac parte adducuntur assert. seq. vbi coniunctim probantur tres personæ Trinitatis.

28 Assertio V. Sed & Spiritus Sanctus in diuinis est persona distincta à Patre: ac proinde in vna & eadem essentia diuina, tres sunt personæ diuinæ realiter à se mutuo distinctæ, Pater, Filius seu Verbum, & Spiritus Sanctus. Hæc est fides & doctrina Catholica, quæ in omnibus Symbolis proponitur. In Apostolico: *Credo in Deum Patrem, &c. Et in Iesum Christum filium eius, &c. Credo in Spiritum Sanctum.* In Nicæno: *Credo in vnum Deum Patrem, &c. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, & ex Patre natum. Et in spiritum sanctum Dominum & viuificantem, qui ex Patre filioque procedit.* Et in Symbolo Athanasij disertissime. *Fides Catholica hæc est, ut vnum Deum in Trinitate, & Trinitatem in vnitatem veneremus, neque confundentes personas, neque substantiam separantes. Alia est enim persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti, &c. quicquid noui Trinitarij hoc Symbolum velut apocryphum, contra veteris Ecclesiæ sensum temerè respiciant. Eadem denique sacræ Trinitatis veritas ex instituto definita fuit contra superius relatos hæreticos in Concilio Nicæno; ac postea in omnibus Concilijs constanter defensa & confirmata.*

29 Probatur præter dicta superius apertè ijs locis Scripturæ; in quibus coniunctim & distinctè omnes tres personæ diuinæ commemorantur. Primus locus est Matth. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; vbi sub proprijs nominibus omnes tres per-*

sonæ diuinæ distinctè exprimentur, eodemque loco ad idem propositum, vñ sunt omnes Sancti Patres.

Secundus locus est Ioann. 14. v. 16. *Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis.* In quem locum Basilius serm. contra Sabellianos & Arianos: *Nonne, inquit, palam impudens es, cum audis, Ego de filio; ille de Patre; Alius de Spiritu sancto; et omnia tu misces, et omnia confundis, et vni rei omnes appellationes tribuis?*

30 Tertius locus est eod. cap. 14. v. 26. *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quaecumque dixerit vobis.* Vbi apertè rursus Christus de Spiritu Sancto loquitur, tanquam de persona à se, & à Patre distincta.

Quartus locus est Ioann. 15. v. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.* Vbi rursus tres personæ distinguuntur, Mittens filius, Spiritus sanctus qui mittitur, Pater à quo mittitur.

Quintus locus est 2. Cor. vlt. v. 13. *Gratia Domini nostri Iesu Christi, et charitas Dei, et communicatio sancti Spiritus, sit cum omnibus vobis.* In quo loco Dei nomine intelligitur Pater, nomine autem Spiritus S. tertia persona Trinitatis, quandoquidem Deus hoc loco, vti & Spiritus S. distinguuntur à Christo.

31 Sextus locus est 1. Ioan. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus; et hi tres unum sunt.* Qui locus apertissimè simul & distinctionem personarum, & consubstantialitatem earundem, adeoque vnitatem essentiae exprimit. Tres enim ad personas pertinet; unum ad essentiam. Neque vero locus ille solum ita legitur in latinis Biblijs, sed etiam apud SS. Patres plerisque; imo & in ipso textu græco Regijs biblijs inserto: etsi Lutherus secutus fortè vestigia Erasmi in annot. ad eundem locum, & quorundam scriptorum & exemplarium vacillante indicio ductus, maluit eum locum in suis Biblijs prætermittere, quam certiore aliorum Codicum ac SS. Patrum fidem, & communem prioris Ecclesie traditionem atque usum, iam nunc etiam Concilij Tridentini ac Romani Pontificis auctoritate comprobatum sectando, adeo manifestus SS. Trinitatis assertor fieri. Omitto plura alia loca noui Testamenti, in quibus vbi de Patre, Filio, & Spiritu sancto sermo est, vsurpantur particulae, *Apud, Cum, De, Et;* quæ omnes distinctionem personarum significant.

32 Huc etiam spectant aliqua loca veteris Testamenti; in quo Trinitas personarum in Deo obscurius quidem exponitur, non tamen omnino taceatur. Primo enim Augustinus libro de Genes. ad lit. imperfecto cap. 1. item Origenes & Rupertus in cap. 1. Genes. vers. 1. prima statim verba Genesios, *In principio, cum illis, quæ paulo post sequuntur v. 2. Spiritus autem Domini ferebatur super aquas, &c.* ad S. Trinitatis mysterium referunt; vti idem sit, *In principio, quod in Verbo, seu Filio, per quem facta sunt omnia.* Ioan. 1. v. 2. *per spiritum autem tertia persona Trinitatis, hoc est, Spiritus*

sanctus intelligatur. Non malè, nec improbabiler; quicquid in contrarium cum nonnullis dixerat Vasquez 1. p. d. 108. cap. 2. Licet enim apud Hebræos nomen *Bereschit* ex vi vocis generatim principium, seu in principio significet, in hoc vero loco determinatè etiam principium temporis, iuxta Capit. *Firmiter de summa Trinit. & fid. Cathol.* vel simpliciter exordium rerum conditarum; nihil obstat tamen, hoc ipso nomine velut per excellentiam, etiam primam ex Deo procedentem substantiam, adeoque Verbum ac Vnigenitum Dei filium, *per quem fecit et secula*, Heb. 1. v. 2. intelligere; ad eum ferè modum, quo primogenitus in Scriptura dicitur principium liberorum, Deuter. 21. vel principium dolorum, Genes. 49. Quali etiam phrasi, in diuerso tamen rerum genere, vti- tur Scriptura, cum Behemoth principium viarum Dei appellat, Iob. 40.

Fauet huic sensui, quod Scriptura nō semel principij nomen Filio tribuit, Col. 1. v. 18. *Qui est principium.* Apoc. 3. v. 14. *Principium creaturae Dei.* Apoc. 1. v. 2. *Principium et finis.* Probabiliter etiam Ioan. 8. v. 25. *Principium, qui et loquitur vobis.* Nec quicquam repugnat, quo minus eiusdem Scripturae loci plures sint sensus literales, vti in eum ipsum, Scripturae locum sapienter scripsit Augustinus, lib. 12. Confess. cap. 30, & 31. & suo loco superioris dictum disp. 1. quaest. 5. dub. 2.

33 Secundo multi etiam egregiè docti, in quibus Magister, alijque Scholastici in 2. sent. d. 1. item Burgensis in Genesin, Lyranus ibidem & opuscul. de Trinit. Galatinus lib. 2. de arcanis Cathol. yerit. cap. 9. Catharinus contra Caietanum lib. 4. Salmeron tom. 1. proleg. 10. quinquag. 2. con. 8. Suarez lib. 1. de Trinit. cap. 2. ad Trinitatis mysterium referunt illa, quæ in eodem capite Genesios paulo post subsequuntur verba v. 1. *Vbi enim nos legimus, Creauit Deus* textus hebraicus habet, *Bara, Elohim;* quod si verbum verbo reddas, idem est, quod *Creauit Dy:* quasi hac posteriori voce Moyses pluralitatem seu Trinitatem personarum diuinarum; illa vero priore vnitatem essentiae voluerit significare: tametsi alij, in quibus Abulensis, Caietanus, Pererius, Delrius, Bellarminus lib. de Christo cap. 6. & Vasquez cit. disp. 108. cap. 2. hanc phrasin omni mysterio vacare rati, eam ad solum hebraicæ linguæ idiotismum referunt. Ego vero idiotismum agnosco, in eo, quod Deus communiter apud Hebræos non singulariter *Eloah,* sed pluraliter (quod in alijs linguis non licet) *Elohim;* sicut etiam non *Adon,* sed *Adonai* dicitur: hoc ipso vero idiotismo, ex Dei eius linguæ auctoris mente, pluralitatem diuinarum personarum, licet obscure, significari probabiliter existimo. Incredibile n. videretur, linguam omnium simplicissimam ac maximè propriam, plurali numero plerumque; Deū fuisse expressuram, nisi quædā in Deo personarū pluralitas esset. Min⁹ credibile, Moysen contra consuetam alioqui etiam Hebræorum syntaxin, statim secundo sui operis verbo, ac in re tanta vbi pluralitas numeri maiestati seruire poterat, singularem verbi cum plurali nominis fuisse iuncturam, si etiam naturæ in Deo pluralitas esset.

35 Tertio ad institutum hoc probabiliter referuntur verba Genes. 1. v. 26. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: eo quod Deus ipse, quasi inter se consilio habito, pluraliter de se loquatur. Quo sensu ad mysterium Trinitatis probandum, hoc loco vtuntur Origenes, Basilius, & Chrysostomus in eum locum, Ambrosius ibidem, & in lib. de dignit. hum. condit. Athanasius orat. contra Idola, Eusebius lib. 1. hist. cap. 1. Epiphanius in Anchorato, Augustinus lib. de Genes. ad lit. imperfect. loc. cit. & de ciuit. Dei lib. 16. c. 6. Cyrillus lib. cont. Julian. Theodoretus q. 19. in Genes. Rupertus lib. 2. in Genes. cap. 1. Galatinus, Salmeron, & Delrius loc. cit. nec repugnat Vasquez loc. cit.

36 Quarto huc spectat illud Genes. 19. versu. 24. *Plus Dominus super Sodomam & Gomorram sulphur & ignem a Domino de calo*. Vbi pro *Dominus a Domino*, hebraicè legitur *Iehoua meeth Iehoua*, hoc est, Deus de Deo; quod sine multiplicatione personarum, propriè intelligi non potest. Quo testimonio etiam in eundem sensum vtuntur Ignati⁹ epist. ad Antiochenos, Iulianus dialog. cum Triphone, Tertullianus lib. contra. Max. cap. 16. Athanasius orat. cont. Sabellian. Hilarius lib. 5. de Trinit. Epiphanius in Anchorato, Rupertus lib. 6. in Genes. cap. 11. Galatinus cit. lib. 2. cap. 9. & consentit Vasquez loc. cit. contra Dionysium Carthusianum & Varablum. Omitto, quod in Concilio Sirmienfi (non legitimo, sed Ariano, apud Hilarium lib. de Synod. & Socratem lib. 2. c. 27.) can. 13. 16. & 17. damnantur illi, qui dixerint, Genes. 1. cum ait scriptura, *Faciamus hominem*, Patrem ad seipsum esse locutum: & qui negauerint Genes. 19. cum dicitur, *Plus Dominus a Domino*, de filio & Patre esse intelligendum.

Quinto tres etiam Viri Abrahæ apparentes, & ab eodem singulari numero reuerenter consalutati, verbis illis Genes. 18. v. 4. *Domine si inueni gratiam in oculis tuis*, iuxta communem SS. Patrum expositionem, apud Rupertum & Pererium loc. cit. SS. Trinitatis mysterium rectè adumbrasse videntur. A quibus etiam originem sumit celebre illud & peruulgatum dictum, *Tres vidit & vnum adorauit*. Bene Augustinus lib. 2. de Trinit. cap. 11. *Cum tres*, inquit, *viri visi sunt, nec quisquam eis vel formam, vel aetate, vel potestate maior ceteris dictus est, cur non hic accipiamus visibilibus insinuatam per creaturam visibilem, Trinitatis aequalitatem, atque in tribus personis vnã eandemque substantiam*. Qui etiam ibidem infra cap. 12. similem Lothi ad duos Angelos sermonem Genes. 19. v. 18. ad duas personas vnus essentia, Filium & spiritum sanctum refert.

37 Sexto huc in primis etiam spectat Trifagios hymnus, quem primo SS. Trinitati cecinerunt Seraphim Isai. 6. v. 3. in hanc formam, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*. Plena est omnis terra gloria eius. Iterarunt deinde quatuor animalia, quæ requiem non habebant, die ac nocte dicentia: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*. Dominus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est, Apocal. 4. v. 8. Communi denique ac solenni vsu miraculo cœpit prælucente, recepit vniuersa tam latina,

quam græca Ecclesia, cum in hunc modum personat: *Sanctus Deus, sanctus Fortis, sanctus Immortalis, miserere nobis*; vt videre est apud Epiphanius in Anchorato, & Damascenum lib. 3. Orthod. fid. cap. 10. & epist. de Trifagio, vbi ait: *[Quid causâ est, quomobrem Seraphim, nec bis, nec quater, sanctus dicant? Annon vt trium personarum numerum significent, in vnã diuinitatem & dominationem coeuntium, &c. Ternarius quippe numerus, vt idem inferius ait, tria significat, vnitas autem vnũ. Quapropter sanctus, sanctus, sanctus, & ter sanctus, quia tres personæ; Dominus autem, quia tres personæ Deus sunt, &c. Nam quod non de filio diuinitatè inquit idem lib. 3. orth. fid. cap. 10. sed de sancta Trinitate dictus sit ille ter Sanctus hymnus, testantur Diuus & sacer Athanasius, Basilius, & Gregorius, ac totus diuino Numine afflatorum Patrum chorus: nempe quod sancta illa Seraphim per triplicem sanctitatem, tres superessentialis Trinitatis personas nobis subindicerent; per vnã autem Dominationem, vnã diuinã Trinitatis substantiam imperiumque declarent.]*

38 Atque ob hanc ipsam etiam causam tantopere sibi inuigilandum censuerunt SS. Patres, ne tantum mysterium adulterina quadam additione ab hæreticis deprauaretur; reiecta speciatim illa Petri Cnaphæi appendice, quam ad Trifagionem Ecclesiæ assuerat, dicendo, *Querens vixisse pro nobis, miserere nobis*, vt videre est apud Damascenum loc. cit. & in synod. Constantinopolit. V. a. 1. & apud Nicephorum lib. 4. cap. 46. Omitto cetera Prophetarum vaticinia, quæ præter personam Patris, passim etiam personæ filij meminerunt; cuius generis aliqua iam superius assertio, secunda retulimus.

39 Assertio VI. Non sunt plures personæ diuine, quam tres. Ita omnia Concilia, omnia symbola fidei, omnia scripturæ testimonia, pro Trinitate personarum assert. præced. allata. Ratio principijs fidei nixa sumitur ex S. Thoma hic q. 30. a. 2. *Quia personæ in diuinis constituuntur secundum multiplicationem relationum realium oppositarum, realiter inter se distinctarum, quales sunt tantum tres; nimirum Paternitas, Filiatio, & Processio, seu spiratio passiva; quæ propterea etiam dicuntur proprietates personales, vt dicitur quæst. 3. Quamuis enim præter tres illas relationes reales, sit adhuc alia, quæ dicitur spiratio actiua, quia tamen hæc non opponitur Paternitati & Filiationi, idcirco realiter non distinguitur ab illis; nec adeo potest personam ab eis distinctam constituere; sed est relatio communis, & eadem cum persona Patris & Filij, vt dicitur ibidem.*

40 Alia ratio sumitur ex S. Thoma q. 27. a. 1. & 4. *Quia non sunt pauciores quidem personæ in diuinis, quam sunt processionis reales in ipso Deo, siue ad intra: hæc autem sunt duæ, vt tum ex scripturis liquet; tum ex eo conuenienter suadetur. Quia processionis ad intra in Deo esse non possunt, nisi secundum operationes immanentes; respondentes quasi diuersis potentijs operationis ad intra: siquidem per operationes transeuntes,*

hoc ipso, quod extra Deum feruntur, à Deo non procedunt, nisi creatura, quod evidens est: atqui duæ tantum sunt diuersæ eiusmodi operationes immanentes, nimirum actus intellectus & actus voluntatis, vt patet; quia actus potentia executiua, quam in Deo cum S. Thoma ratione distinctam ab intellectu & voluntate posuimus, solum sunt actus transeuntes: Ergo duæ sunt in Deo processionis, adeoque personæ: & quia hæ necessario supponunt personam, à qua procedant, necessario præter duas personas procedentes, assignanda est tertia, à qua illæ procedant, iuxta ea, quæ dicentur quæst. seq.

41 Assertio VII. Personæ tres in diuinis à se mutuo recipi; atque etiam realiter distinguuntur. Ita docent omnes Scholastici; & prior pars est de fide, vt bene notauit Suarez lib. 3. cap. 1. num. 2. quam definiunt: omnia Concilia, ipsaque Scriptura tradit hoc ipso, quod absolute & simpliciter doceant personas esse plures, vnamque personam non esse aliam; item ab vna procedere aliam. Quod vero illa distinctio dicenda sit realis, etsi non inueniatur sub hac voce tractatum à Patribus, aut à Concilijs definitum, sufficienter tamen continetur in his ipsis locutionibus, quas diximus esse definitas, vt proinde merito etiam censetur de fide, vt notauit idem Suarez loc. cit. Nam realiter aliqua distingui non est aliud, quam esse veras res, quarum vna non est alia. Idem patet ex processione reali ac substantiali; vti & ex relationibus realibus oppositis, quæ processionibus respondent; quorum neutrum esse potest nisi inter res realiter distinctas.

42 Addit S. Thomas quæst. 30. art. 3. terminos numerales, puta dualitatem, Trinitatem, aut etiam ipsam pluralitatem in Deo, nihil addere formaliter etiam secundum rationem supra ipsas vnitates; sed solum negationem diuisionis circa vnamquamque rem: quod etiam ipse S. Thomas pariter de omnibus rebus spiritualibus docet; ne videlicet numerum seu multitudinem eiusmodi rerum in prædicamento quantitatis constituere cogatur; idemque communiter sequuntur Thomistæ ceteri, speciatim Caietanus, & Torres ibidem, Capreolus dist. 24. quæst. 1. art. 2.

43 Sed quicquid sit de ratione formali numeri; certè pluralitatem rationem formalem positiuam significare, & superaddere vnitatibus secundum se spectatis, in omni materia, videtur verius, vt docent Bonaventura in 1. d. 24. artic. 2. quæst. 1. Durandus quæstione 1. Marfilus quæst. 27. artic. 1. & sequitur Vasquez disput. 129. capite 2. idque ob eam vel maximè rationem, quod vnum & multa aut opponantur contrariè, vt idem Vasquez cum alijs existimat; aut opponantur priuatiuè, ita, vt vnum formaliter sit priuatio diuisionis, vt docet S. Thomas ibidem, & supra quæstione vndecima, art. 1. & 2. & Thomistæ alijque recentiores communiter: fieri ergo non potest, vt multitudo quoque formaliter dicat priuationem. Plura vide supra disputatione secunda quæst. 5. dub. 3.

Atque hæc summatim est fides Catholica de sanctissima Trinitate; qua ferè nituntur cetera,

quæ deinceps de ea trademus. Restat nunc, vt argumenta potissima, quæ contra hoc mysterium obijciuntur, dissoluamus; quod sequenti dubio faciemus.

DVBIVM IV.

Qua ratione dissoluenda sint obiectiones, contra sanctissimam Trinitatis mysterium pugnant.

S. Thomas 1. p. q. 30.

Pertinet quidem hæc res ad dubitationem præcedentem; sed nimia prolixitatis ac tædij vitandi causa, seorsim à nobis expedietur. Possunt autem omnia argumenta contra Trinitatem diuinarum personarum ad duas classes reuocari. Quibusdam enim directè impugnatur pluralitas diuinarum personarum; alijs consubstantialitas earundem inter se, adeoque identitas cum essentia diuina. Ex vtrisque potissima feligemus.

Contra pluralitatem diuinarum personarum obijcitur primo Scriptura, in qua Deus dicitur solus, vt Deuter. 32. *Videte quod ego sum solus.* Et lib. 2. Esdræ cap. 9. v. 6. *Tu ipse Domine solus, tu fecisti caelum, & caelum caelorum.* Et 1. Tim. 1. *Regi seculorum immortalis, inuisibilis, soli Deo honor, &c.* Qui autem solus est, solitarius est, & non habet consortium personarum eiusdem naturæ.

Respondetur ex doctrina S. Thomæ quæst. 31. artic. 3. voculam *solus* dupliciter accipi posse, primo categoricè, vt per se peculiare prædicatum constituat; quo modo idem est quod *solitarius*; & ita etiam solet solus, hoc est, vnicus: secundo accipi potest syncategorematicè, prout significat solum modificationem prædicati vel subiecti, seu vt loquitur Sanctus Thomas, *prout importat ordinem prædicati ad subiectum*: quo modo dicimus, solus Socrates scribit, hoc est, nemo præter illum scribit, etiam si plures illi scribenti præfentes sint. Atque hoc solum posteriori modo ac sensu vocula *solus* additur nomini DEI, seu termino essentiali in diuinis, vt sensus sit, nullum præterea alium esse DEVM, præter vnum, ac verum DEVM; aut solum DEVM creare, diuinoque honore dignum esse; non autem rem vllam aliam, quæ non sit Deus. Quo modo etiam in priori loco Scriptura seipsam explicat, quando mox subiungit; *& non est alius Deus præter me.*

Secundo obijcitur. Non minus videtur implicare contradictionem, esse plures personas diuinas, quam esse plures Deos; siquidem hoc præterea implicat, quia vnus alterius perfectione careret, atque ita non quilibet esset infinitus: hoc autem eodem modo sequi videtur: nam si vna persona ab altera realiter distinguitur, ergo vnaquæque caret perfectione alterius, per quam ab altera distinguitur, hoc est, relatione siue proprietate alterius personali; alias enim ab illa

non.